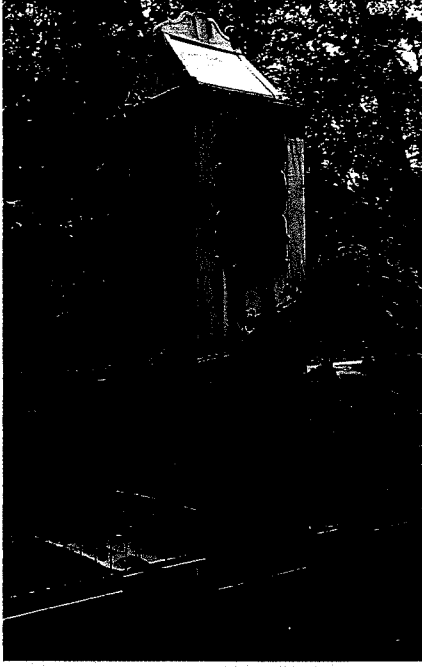
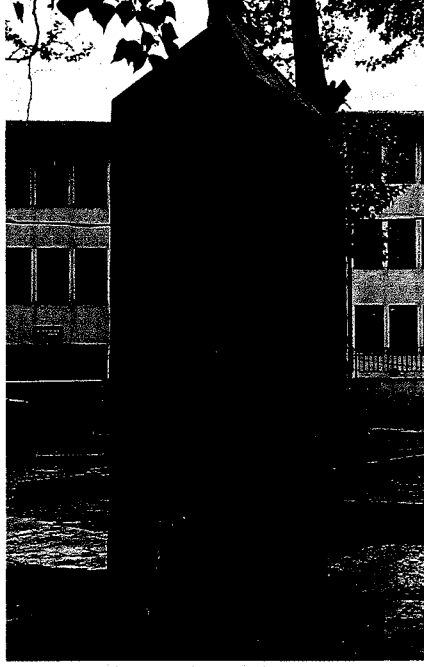

İSHAK AĞA ÇEŞMESİ

194

Beykoz Çayırı'ndaki İshak Ağa çeşmeleri.
Yavuz Çelenk, 1994

zere çeşmenin az ilerisine taşınmıştır. Yüksekliği 4 m'yi bulan haznesi kademeli mermer bir saçakla son bulmaktadır. Üst kısmına iki yana eğimli dik bir çatıyı andıran bir şekil verilmiştir. Bunun üzerinde ise antik Yunan mimarisine özgü volütler yerleştirilmiştir. Bugün lülesinden devamlı su akan bu çeşmeye, yeni yapılan birkaç basamaklı taş merdivenle inilmekte olup, çevresi mermer kaplamalı ve oldukça bakımlı durumdadır.

İshak Ağa'nın Beykoz Çayırı'ndaki ikinci çeşmesi ise Yalıköy Çayırı Sokağı ile Yalıköy Çayırı Caddesi'nin kesiştiği yerde, Ortaçeşme İlkokulu'nun önünde yaşlı bir çınarın altında bulunmaktadır. Mermer bir platform üzerine yapılmış olan bu çeşme de bir obelisk şeklindedir. Yekpare mermerden yapılmış prizmatik gövdesinin üzerine piramidal bir form verilmiştir.

Doğu yüzünde lüle ve önünde sıg bir tekne yer almaktadır. Yine aynı yüzdeki Emin Efendi'nin celi sülüs hatla yazdığı üç satırlık kitabesine göre İshak Ağa tarafından 1166/1752'de yaptırılmıştır. Bu tarih İshak Ağa'nın ilk azledilişinin ardından ikinci kez gümrük emniğine getirildiği yıldır. Çeşmenin yapılışı bu olayla ilgili olmalıdır. Çeşmenin batı yüzünde ise, dikdörtgen bir silme içine mihrap formu verilmiştir. Böylece çayırda namaz kılanlara kibleyi işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bu yüzeysel çizgilerin üzerinde bulunan bir çiçek dalı tasviri ise çeşmeye çok sade fakat zarif bir estetik katmıştır. Halen çeşmenin suyu akmakta olup, mermer teknesinin bir kısmı çimentolanmış durumdadır.

Bibl. Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*, II, 354-355; İSTA, V, 2646-2647; A. Egemen, *İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri*, İst., 1993, s. 435-347; S. Eyiçe, "Çeşme", *DLA*, VIII, 280.

ENİS KARAKAYA

İSHAK AĞA ÇEŞMESİ

Beykoz'da, Hacı Ali Bey Caddesi, Şahinkaya Caddesi ve İbrahim Kelle Caddesi'nin kesiştikleri yerde, Beykoz Camii'nin(→) karşısında, ulu bir çınar ağacının altında bulunmaktadır.

Beykoz'da İstanbul'un gümrük emini İshak Ağa tarafından 18. yy'ın ortalarında yaptırılmış olan çeşmeler gerek Türk klasik çeşmelerinin formlarından farklı mimarileri, gerekse estetik özellikleri bakımından değer taşımaktadırlar.

İlçe merkezindeki meydanda bulunan Büyük Çeşme'nin (Çeşme-i Kebir) anıtsal mimarisi ise, bu özelliğinden dolayı ona kendi mimari tipi içinde özel bir yer verilmesine neden olmuştur. Çeşmenin suyu oldukça gür bir kaynaktan beslenmektedir. Bu su kaynağından çok eski devirlerde de yararlanılmış olması mümkündür. Fakat buradaki antik yerleşme hakkında

bilinenlerin çok yetersiz oluşundan dolayı bu konuda basit bir tahminden ileri gidemiyoruz. Bu çeşmenin yerinde eskiden birkaç lülesi bulunan, kubbeli fakat daha mütevazı bir çeşmenin bulunduğu bilinmektedir. Bu ilk çeşmenin inşa tarihi bilinmemektedir. Saadi Nirven bu çeşmenin bânisinin I. Süleyman (Kanuni) (hd 1520-1566) ve II. Selim'in (hd 1566-1574) hasodabaşısı olan Behruz Ağa olduğunu söyler. İ. Hakkı Konyalı, bu çeşmeye mimar olarak Sinan'ı yakıştırmış, ama hiçbir sağlam dayanağı olmadığını belirtmiştir. Behruz Ağa'nın Şehremini'de Sinan'ın eseri olan bir camii vardır. Evliya Çelebi 17. yy Beykoz'unu anlatırken bu çeşmeden söz etmez. Eremya Çelebi ise iskelenin yanında yerden fıskıran su ile üzerinde haç işaretleri bulunan Rumca kitabeli eski bir su haznesi gördüğünü kaydeder. Tarif ettiği yer büyük bir olasılıkla bu çeşmenin bulunduğu yerdir. Zamanla harap olan bu ilk çeşme, halkın talebi üzerine, Beykoz yakınındaki Tokat Kasrı'nın yenilenmesi sırasında I. Mahmud (hd 1730-1754) tarafından ihya ettirilmiştir. Padişah, sadrazamı Seyyid Hasan Paşa'ya (ö. 1748) bu konuda emir vermiş, Hasan Paşa ise bu iş için İshak Ağa'yı görevlendirmiştir. Çeşmenin yapımının 1159/1746 sonlarına doğru bitmiş olması gerekir. Nefis bir celi sülüs hatla yazılmış olan tek satırlık kitabesi Edirneli Mehmed Emin Efendi'nin hatıdır. İshak Ağa'dan himaye görmüş olan bu zat, onun yaptırmış olduğu bütün çeşmelerin kitabelerini yazmıştır.

8x6 m'lik dikdörtgen bir sahayı kaplayan bu anıtsal çeşmenin yüksekliği 4 m kadardır. Haznesine toplanan su, 10 tane bronzdan yapılmış lüle vasıtasıyla sürekli olarak akmaktadır. Bu on lüleden dolayı bu çeşme "Onçeşmeler" diye anılmaktadır. Lülelerden ortada yer alan iki tanesinin çapı, iki yanında yer alan dörder lüleden daha büyüktür. Lülelerin yer aldığı bu muhteşem cephe oldukça kaliteli, geniş mermer plakalarla kaplanmış, ortadaki iki lüle, dilimli bir kemere sahip olan sağır bir niş içine alınmıştır. Su sıg bir tekneye akmakta, buradan mermer zemine oyulmuş "T" şeklindeki dar bir kanalla dışarıya gönderilmektedir. Çeşme bu-

İshak Ağa Çeşmesi
Enis Karakaya,
1994